

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій

ТЕОРІЯ ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять та самостійної роботи
напряму підготовки 6.030401 – «Правознавство»,
спеціалізації «Право і організація соціального захисту населення»
денної форми навчання

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри трудового
права та права соціального
забезпечення
Протокол № 7
від 5 січня 2016 р.

Теорія права соціального забезпечення. Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи для студентів спеціальності 6.030401 – «Правознавство», спеціалізації «Право і організація соціального захисту населення» денної форми навчання / Укл.: Чічкань М.В., Денисенко К.В. – Чернігів: ЧНТУ, 2016. – 21 с.

Укладачі: ЧІЧКАНЬ МАРІЯ ВАЛЕРІЇВНА, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри трудового права та права соціального
забезпечення
ДЕНИСЕНКО КАТЕРИНА ВІКТОРІВНА, асистент кафедри
трудового права та права соціального забезпечення

Відповідальний за випуск: Рудик Вікторія Анатоліївна,
завідувач кафедри трудового права та
права соціального забезпечення,
кандидат юридичних наук, доцент

Рецензент: ШЕСТАК ЛІЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного, господарського, адміністративного
права та процесу Чернігівського національного технологічного
університету

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ».....	6
1.1 Розподіл обсягу годин з дисципліни за темами.....	6
1.2 Тематичний план навчальної дисципліни.....	7
2 МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	9
2.1 Плани семінарських занять.....	9
2.2 Перелік питань для самостійного вивчення.....	21

ВСТУП

Теорія права соціального забезпечення – це навчальна дисципліна, що вивчається студентами другого курсу юридичного факультету Чернігівського національного технологічного університету. Необхідність викладення даної навчальної дисципліни пояснюється постійним удосконаленням правового регулювання відносин щодо соціального забезпечення, появою нових організаційно-правових форм, формуванням недержавних видів соціального забезпечення тощо. Мета викладання даної навчальної дисципліни полягає у сприянні засвоєнню студентами фундаментальних знань щодо правовідносин з соціального забезпечення, вмінь і навичок застосовувати здобуті знання у правозастосовчій практиці, а також у формуванні наукового світогляду, правничого мислення, правосвідомості, правничої культури та інших якостей фахівця-юриста.

Відповідно до Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 2 червня 1993 року, семінарське заняття є формою навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів). На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами реферати, їх виступи, активність у дискусії, уміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття вносяться у відповідний журнал. Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни. *Семінарські заняття з теорії права соціального забезпечення* проводяться з метою:

- засвоєння студентом навчального матеріалу;
- закріплення студентом знань, формування вмінь та навичок;
- поглиблення знань студента з важливих і складних тем навчального плану;
- вироблення навичок виступати перед аудиторією та вміння вести дискусії тощо.

Відповідно до вищезазначеного Положення самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час. Навчальний час, відведений для самостійної роботи студента, регламентується робочим навчальним планом. Зміст самостійної роботи студента над конкретною дисципліною визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Головною метою самостійної роботи студентів є засвоєння в повному обсязі програми курсу «Теорія права соціального забезпечення». Основними завданнями самостійної роботи є самостійне та поглиблене вивчення студентами відповідних питань навчальної дисципліни шляхом дослідження та аналізу основної і додаткової літератури, чинного національного та міжнародного законодавства і практики його застосування. Самостійна робота виконується студентами під

керівництвом викладача, який здійснює аудиторну роботу в цій навчальній групі. Перш ніж приступити до виконання завдання, необхідно вивчити відповідний лекційний матеріал, опрацювати нормативно-правові акти та ознайомитись з додатковою літературою.

Мета даних методичних вказівок до семінарських занять та самостійної роботи - допомогти студентам конкретизувати й поглибити набуті знання й уміння з даного предмету, а також сприяти формуванню у студентів Чернігівського національного технологічного університету навичок самостійної навчальної, науково-дослідної й практичної роботи, а також допомога в опрацюванні питань, які виносяться на самостійне вивчення з дисципліни “Теорія права соціального забезпечення”.

У методичних вказівках до семінарських занять та самостійної роботи з Теорії права соціального забезпечення наведено інформацію щодо структури та інформаційного обсягу навчальної дисципліни; наведено плани семінарських занять; визначено питання, які виносяться на самостійне опрацювання студентами; запропоновано інформаційні джерела, які рекомендовані студентам при опрацюванні питань самостійної роботи.

Дане навчально-методичне видання може використовуватись як для проведення семінарських занять, так і для самостійної роботи студентів, оскільки з кожної теми курсу наведено перелік основних теоретичних запитань; сформульовано перелік питань для самостійного вивчення; перелік тем для написання рефератів. У кінці кожної теми семінарського заняття розміщено перелік основної та додаткової літератури, необхідної для підготовки до семінарських занять.

1 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОБЛЕМИ ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»

1.1 Розподіл обсягу годин з дисципліни за темами

Таблиця 1.1 – Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної форми навчання									
		Всього		У тому числі							
				Лек.		Пр.		Лаб.		С.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Змістовий модуль 1. Загальні засади соціального забезпечення											
1	Соціальне забезпечення: поняття та його загальна характеристика	10		2		2					6
2	Організаційно-правові форми соціального забезпечення	10		2		2					6
3	Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціального забезпечення	10		2		2					6
Разом за змістовим модулем 1		30		6		6					18
Змістовий модуль 2. Поняття права соціального забезпечення та його місце в системі права України											
4	Право соціального забезпечення як самостійна галузь права та науки	10		2		2					6
5	Принципи права соціального забезпечення	10		2		2					6
6	Джерела і форми права соціального забезпечення	10		2		2					6
Разом за змістовим модулем 2		30		6		6					18
Змістовий модуль 3. Правовідносини у сфері соціального забезпечення											
7	Поняття та види правовідносин, передумови виникнення, зміни та припинення правовідносин у сфері соціального забезпечення	15		2		2					11
8	Суб'єкти, об'єкти та зміст соціально-забезпечувальних правовідносин	15		2		2					11
Разом за змістовим модулем 3		30		4		4					22
Усього годин за дисципліну		90		16		16					58

1.2 Тематичний план навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні засади соціального забезпечення

Тема 1. Соціальне забезпечення: поняття та його загальна характеристика

Загальне вчення про соціальне забезпечення. Загальна характеристика економічної та правової концепції соціального забезпечення та їх складових. Соціальне забезпечення як економічна та правова категорія. Застосування поняття „соціальне забезпечення” у науковій літературі. Складові соціального забезпечення за законодавством України. Функції соціального забезпечення.

Право на соціальне забезпечення в системі соціальних прав людини. Право громадян України на соціальний захист. Конституційні засади права громадян на соціальний захист в Україні та його співвідношення з правом громадян України на соціальне забезпечення.

Тема 2. Організаційно-правові форми соціального забезпечення

Організаційно-правові форми соціального забезпечення. Поняття та загальна характеристика організаційно-правових форм соціального забезпечення. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування як пріоритетна організаційно-правова форма соціального забезпечення. Державне соціальне забезпечення за рахунок бюджетних коштів. Змішане соціальне забезпечення окремих категорій громадян. Недержавне соціальне забезпечення.

Тема 3. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціального забезпечення

Державні соціальні стандарти і соціальні гарантії в системі соціального забезпечення. Складові державних соціальних стандартів. Прожитковий мінімум як базовий державний соціальний стандарт. Державні соціальні гарантії в системі соціального забезпечення. Державний класифікатор соціальних стандартів і нормативів.

Змістовий модуль 2. Поняття права соціального забезпечення та його місце в системі права України

Тема 4. Право соціального забезпечення як самостійна галузь права та науки

Історія становлення права соціального забезпечення: поняття права соціального забезпечення. Норми права соціального забезпечення. Ознаки права соціального забезпечення як окремої галузі. Суспільні відносини у сфері соціального забезпечення. Структура предмета права соціального забезпечення. Характерні риси суспільних відносин у сфері соціального

забезпечення. Методи правового регулювання права соціального забезпечення. Характерні риси методів права соціального забезпечення.

Система права соціального забезпечення: поняття та характерні риси. Структурні елементи системи права соціального забезпечення. Характеристика Загальної та Особливої частин права соціального забезпечення та їх складових.

Поняття функцій права соціального забезпечення. Регулятивна та охоронна функції права соціального забезпечення, їх роль, значення та завдання. Місце права соціального забезпечення в системі права України.

Поняття права соціального забезпечення як навчальної дисципліни. Значення права соціального забезпечення як навчальної дисципліни. Система права соціального забезпечення як навчальної дисципліни.

Тема 5. Принципи права соціального забезпечення

Загальнотеоретична характеристика принципів права. Поняття і види принципів права соціального забезпечення. Критерії класифікації принципів права соціального забезпечення на види.

Роль і значення загальноправових та міжгалузевих принципів у праві соціального забезпечення. Зміст галузевих принципів права соціального забезпечення. Внутрішньогалузеві принципи права соціального забезпечення. Нормативно-правові принципи правових інститутів права соціального забезпечення. Принципи пенсійного права. Принципи допомогового права. Принципи соціально-обслуговуючого права.

Тема 6. Джерела і форми права соціального забезпечення

Джерела права соціального забезпечення: поняття, зміст, види. Фактори, що впливають на творення права соціального забезпечення. Джерела пізнання права соціального забезпечення. Соціальні ризики як джерела права соціального забезпечення.

Поняття форм права соціального забезпечення. Форми права соціального забезпечення та їх загальна характеристика. Класифікація форм права соціального забезпечення. Конституція України як форма права соціального забезпечення.

Міжнародно-правові акти як форма права соціального забезпечення. Закони України як форма права соціального забезпечення. Підзаконні нормативні акти як форма права соціального забезпечення.

Змістовий модуль 3. Правовідносини у сфері соціального забезпечення

Тема 7. Поняття та види правовідносин, передумови виникнення, зміни та припинення правовідносин у сфері соціального забезпечення

Правовідносини у сфері соціального забезпечення. Поняття, основні ознаки, види правовідносин у сфері соціального забезпечення. Характерні риси правовідносин у сфері соціального забезпечення. Класифікація правовідносин у сфері соціального забезпечення.

Передумови виникнення, зміни та припинення правовідносин у сфері соціального забезпечення. Норми права соціального забезпечення. Юридичні факти у праві соціального забезпечення: поняття та види. Об'єктивна та суб'єктивна сторона юридичних фактів у сфері соціального забезпечення. Основні риси та елементи фактичного складу у праві соціального забезпечення. Органи, які встановлюють юридичні факти. Система фіксації і посвідчення юридичних фактів.

Тема 8. Суб'єкти, об'єкти та зміст соціально-забезпечувальних правовідносин

Суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин: фізичні особи та державні органи та їх характеристика. Правоздатність і дієздатність учасників соціально-забезпечувальних правовідносин.

Поняття об'єкта правовідносин у сфері соціального забезпечення. Пенсії, допомоги, субсидії, компенсації, соціальні пільги, соціальні послуги як об'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин.

Зміст соціально-забезпечувальних правовідносин.

2 МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

2.1 Плани семінарських занять

Семінарське заняття № 1

на тему: Соціальне забезпечення: поняття та його загальна характеристика

План заняття

1. Поняття соціального забезпечення.
2. Основні функції соціального забезпечення та їх характеристика.
3. Право громадян України на соціальне забезпечення.

Контрольні питання

1. Які існують наукові концепції щодо розуміння поняття «соціальне забезпечення»?
2. Дайте визначення соціального забезпечення.
3. Які складові соціального забезпечення?
4. Перерахуйте основні функції соціального забезпечення.
5. Дайте визначення права людини на соціальне забезпечення.

Теми для написання рефератів

1. Конституційні засади соціальної держави України.
2. Соціальна держава та захист прав людини.

3. Соціально-демографічне та соціально-економічне становище в Україні в умовах ринкових відносин.

4. Соціальне забезпечення як об'єкт соціальної політики.

5. Система економічних і правових гарантій здійснення права на соціальне забезпечення.

Питання для самостійного опрацювання

1. Право людини на соціальне забезпечення в системі соціальних прав людини та його реалізація в Україні.

2. Співвідношення понять «соціальний захист», «соціальне забезпечення», «соціальне страхування» .

3. Фінансування соціального забезпечення та перспективи його розвитку.

4. Правові засади організації та діяльності Пенсійного фонду України.

5. Недержавні джерела фінансування програм матеріального забезпечення фізичних осіб.

Нормативні акти та рекомендована література

1. Закон України „Про недержавне пенсійне забезпечення” від 9 липня 2003 року № 1057-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 47-48. – Ст. 376

2. Закон України “Про державні соціальні стандарти та соціальні гарантії” від 5 жовтня 2000 року № 2017-III // Офіційний вісник України. – 2000. - № 44. – ст. 1876.

3. Закон України “Про прожитковий мінімум” від 15 липня 1999 року № 966-XIV // Відомості Верховної Ради України – 1999. - № 38. – Ст. 348.

4. Закон України „Основи законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” від 14 січня 1998 року № 16/98-ВР // Офіційний вісник України. – 1998. - № 6. – Ст. 219.

5. Закон України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 року № 1058-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 49-51. – Ст. 376.

6. Положення про Пенсійний фонд України : затв. пост. Кабінету Міністрів України від 23 липня 2014 р. № 280 // Офіційний вісник України. – 2014. - № 60. - стор. 38, стаття 1652, код акту 73337/2014

7. Болотіна Н. Право соціального забезпечення України: системно-структурний аналіз //Право України. – 2001. – № 5. – С. 24 – 29.

8. Сташків Б.І. Право людини на соціальне забезпечення та його реалізація в Україні // Захист соціальних прав людини і громадянина в Україні: проблеми юридичного забезпечення: Матеріали науково-практичної конференції. 30 січня 2003 р., м. Київ / За ред. Н.Б.Болотіної. – К.: “МП Леся”, 2003. – С. 40 – 44.

9. Сташків Б.І. Право громадян України на соціальне забезпечення // Збірник наукових праць Харківського державного педагогічного університету. Серія: Право. Випуск 2. – 2002. – С. 99 – 103.

10. Сташків Б.І. Теорія права соціального забезпечення: Навч. посіб. – К.: Знання, 2005. – 405 с. – (Вища освіта XXI століття).

Семінарське заняття № 2 **на тему: Організаційно-правові форми соціального забезпечення**

План заняття

1. Поняття і загальна характеристика організаційно-правових форм соціального забезпечення.
2. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування – пріоритетна форма соціального забезпечення.
3. Державне соціальне забезпечення за рахунок бюджетних коштів.
4. Змішане соціальне забезпечення окремих категорій громадян.
5. Недержавне соціальне забезпечення.

Контрольні питання

1. Що розуміється під поняттям «організаційно-правові форми соціального забезпечення»?
2. Які організаційно-правові форми соціального забезпечення існують в Україні?
3. Розкрийте зміст поняття загальнообов'язкове державне соціальне страхування відповідно до чинного законодавства.
4. Назвіть види загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Теми для написання рефератів

1. Правове регулювання системи загальнообов'язкового державного соціального страхування.
2. Функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні: сучасний стан та перспективи.

Питання для самостійного опрацювання

1. Визначити та охарактеризувати принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування.
2. Види соціальних послуг та матеріального забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.
3. Джерела доходів та видатки Державного бюджету і місцевих бюджетів на соціальне забезпечення(див. Бюджетний кодекс України ст. 87-91).
4. Недержавні джерела фінансування програм матеріального забезпечення фізичних осіб.

Нормативні акти та рекомендована література

1. Закон України „Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування” від 14 січня 1998 року № 16/98-ВР // Офіційний вісник України. – 1998. - № 6. – Ст. 219.

2. Закон України „Про недержавне пенсійне забезпечення” від 9 липня 2003 року № 1057-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 47-48. – Ст. 376
3. Болотіна Н. Право соціального забезпечення України: системно-структурний аналіз //Право України. – 2001. – № 5. – С. 24 – 29.
4. Сташків Б.І. Право людини на соціальне забезпечення та його реалізація в Україні // Захист соціальних прав людини і громадянина в Україні: проблеми юридичного забезпечення: Матеріали науково-практичної конференції. 30 січня 2003 р., м. Київ / За ред. Н.Б.Болотіної. – К.: “МП Леся”, 2003. – С. 40 – 44.
5. Сташків Б.І. Право громадян України на соціальне забезпечення // Збірник наукових праць Харківського державного педагогічного університету. Серія: Право. Випуск 2. – 2002. – С. 99 – 103.
6. Сташків Б.І. Теорія права соціального забезпечення: Навч. посіб. – К.: Знання, 2005. – 405 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

Семінарське заняття № 3
на тему: Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціального забезпечення

План заняття

1. Поняття та принципи формування державних соціальних стандартів, соціальних норм і нормативів.
2. Прожитковий мінімум – базовий державний соціальний стандарт.
3. Державні соціальні гарантії, порядок їх визначення і затвердження

Контрольні питання

1. Дайте визначення поняття «державні соціальні стандарти».
2. Назвіть принципи формування системи державних соціальних стандартів і нормативів
3. На які види та за якими критеріями поділяють соціальні нормативи?
4. Дайте визначення поняття «прожитковий мінімум», назвіть його види.
5. Продовжити речення: до числа основних державних соціальних гарантій включаються.....

Теми для написання рефератів

1. Мінімальна заробітна плата як державна соціальна гарантія.
2. Диференціація прожиткового мінімуму та його розмір відповідно до чинного законодавства.
3. Значення прожиткового мінімуму в соціальному забезпеченні.

Питання для самостійного опрацювання

1. Сфери застосування державних соціальних стандартів і нормативів.
2. Поняття та правові аспекти соціальної стандартизації.

3. Державний класифікатор соціальних стандартів і нормативів.
4. Основні стандарти соціального захисту в міжнародних правових актах.

Нормативні акти та рекомендована література

1. Закон України “Про прожитковий мінімум” від 15 липня 1999 року № 966-XIV // Відомості Верховної Ради України – 1999. - № 38. – Ст. 348.
2. Закон України “Про державні соціальні стандарти та соціальні гарантії” від 5 жовтня 2000 року № 2017-III // Офіційний вісник України. – 2000. - № 44. – ст. 1876.
3. Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення: постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2000 року № 656 // Офіційний вісник України. - 2000. - № 16. - стор. 97, стаття 675.
4. Постанова Кабінету Міністрів України Про науково-громадську експертизу набору продуктів харчування, набору непродовольчих товарів і набору послуг для встановлення прожиткового мінімуму: постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 1999 року № 1767 // Офіційний вісник України. - 1999. - № 39. - стор. 65.
5. Державний класифікатор соціальних стандартів і нормативів. Затверджений наказом Мінпраці та соціальної політики України від 17 червня 2002 року № 293.
6. Методика визначення прожиткового мінімуму на одну особу для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення: затв. наказом Мінпраці та соціальної політики, Мінекономіки, Держкомітетом статистики України 17 травня 2000 року № 109/95/157 // Офіційний вісник України. - 2000. - № 24. - стор. 249, стаття 1028.
7. Норми фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах та енергії: затв. наказом МОЗ України № 272 від 18 листопада 1999 року // Офіційний вісник України. - 1999. - № 49. - стор. 340.
8. Сташків Б.І. Теорія права соціального забезпечення: Навч. посіб. – К.: Знання, 2005. – 405 с. – (Вища освіта XXI століття).

Семінарське заняття № 4 на тему: Право соціального забезпечення як самостійна галузь права і науки

План заняття

1. Поняття, предмет та методи права соціального забезпечення.
2. Система права соціального забезпечення.
3. Функції права соціального забезпечення.
4. Місце права соціального забезпечення в системі права України

Контрольні питання

1. За якими ознаками визначається самостійність галузі права?
2. Дайте визначення права соціального забезпечення як галузі права.
3. Які суспільні відносини регулюються правом соціального забезпечення?
4. З яких елементів складається предмет права соціального забезпечення?
5. Назвати характерні риси методів права соціального забезпечення.
6. У чому полягає суть регулятивної функції права соціального забезпечення?
7. У чому полягає відмінність права соціального забезпечення від інших галузей права?
8. Що таке система права соціального забезпечення як галузі права і чим вона відрізняється від системи права соціального забезпечення як науки?
9. Що входить до предмета науки права соціального забезпечення?
10. У чому полягає відмінність між правом соціального забезпечення як наукою та навчальною дисципліною?

Теми для написання рефератів

1. Право соціального забезпечення: проблеми становлення і розвитку.
2. Предмет та метод права соціального забезпечення: сучасні наукові підходи.

Питання для самостійного опрацювання

1. Право соціального забезпечення як наука.
2. Право соціального забезпечення як навчальна дисципліна.
3. Сучасні наукові підходи щодо структурних елементів права соціального забезпечення.

Нормативні акти та рекомендована література

1. Андрійв В. Співвідношення трудового права та права соціального забезпечення // Сіверянський літопис: Всеукраїнський науковий журнал. – 2000. – № 4. – С. 253 – 254.
2. Болотіна Н. Метод сучасного права соціального забезпечення України // Юридичний вісник. – 2001. – № 1. – С. 108 – 113.
3. Болотіна Н.Б. Концепція кодифікації законодавства України про соціальне забезпечення // Право України. – 1996. – № 7. – С. 51 – 53.
4. Болотіна Н.Б. До питання про структуру системи права соціального забезпечення // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали I регіональної наук.-практ. конф., лютий 1996 р. – Львів, 1995. – С. 77 – 79.
5. Болотіна Н.Б. До питання про модель соціального забезпечення в Україні // Державність. – 1993. – № 2. – С. 3 – 4.
6. Прилипко С. Розмежування права соціального забезпечення і трудового права // Право України. – 1999. – № 10. – С. 58 – 61.
7. Сташків Б. Поняття права соціального забезпечення // Право України. – 2000. – № 5. – С. 24 – 26.
8. Сташків Б. Предмет права соціального забезпечення: погляд на проблему // Право України. – 2000. – № 9. – С. 71 – 75.
9. Сташків Б. Метод права соціального забезпечення: його визначення // Право

України. – 2000. – № 12. – С. 37 – 39.

10. Сташків Б. Місце права соціального забезпечення в системі права України // Право України – 2001. – № 11. – с. 80 – 83.
11. Сташків Б. Функції права соціального забезпечення: вимоги сьогодення // Право України. – 2001. – № 7. – С. 66 – 69.
12. Сташків Б. Право соціального забезпечення як наука // Право України. – 2002. – № 9. – С. 18 – 23.
13. Сташків Б. Право соціального забезпечення як навчальна дисципліна // Вища школа. – 2002. – № 6. – С. 35 – 41.
14. Сташків Б. До питання про метод права соціального забезпечення // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 4. – С. 53 – 56.
15. Сличинський Б. Право соціального забезпечення: проблеми становлення і розвитку // Право України. – 2002 – № 6. – С. 85 – 89.

Семінарське заняття № 5

на тему: Принципи права соціального забезпечення

План заняття

1. Поняття і види принципів права соціального забезпечення.
2. Роль і значення загальноправових та міжгалузевих принципів у праві соціального забезпечення.
3. Зміст галузевих принципів права соціального забезпечення.
4. Внутрігалузеві принципи права соціального забезпечення.

Контрольні питання

1. Сформулюйте визначення поняття принципів права соціального забезпечення.
2. Назвіть критерії класифікації принципів права соціального забезпечення.
3. Обґрунтуйте значення загально правових принципів у праві соціального забезпечення.
4. Яку роль відіграють міжгалузеві правові принципи у правовому регулюванні суспільних відносин у сфері соціального забезпечення?
5. Перерахуйте галузеві принципи права соціального забезпечення.
6. На підставі яких правових принципів здійснюється забезпечення допомога ми певних категорій людей?
7. Яке значення принципів, закріплених у законах, що стосуються сфери соціального забезпечення і захисту населення?

Теми для написання рефератів

1. Поняття, правова природа та призначення принципів права соціального забезпечення.
2. Всезагальність права на соціальне забезпечення.

Питання для самостійного опрацювання

1. Роль і значення загальноправових принципів у праві соціального забезпечення.

2. Міжгалузеві принципи у праві соціального забезпечення

Нормативні акти та рекомендована література

1. Болотіна Н.Б. Про принципи сучасного права соціального забезпечення України // Актуальні проблеми держави та права: Збірник наукових праць. Випуск 9. – Одеса, 2000. – С.44 – 52.
2. Гарасимів Т.З. Принципи права соціального забезпечення України. – Дрогобич: Видавнича фірма “Відродження”, 2002. – 128 с.
3. Гарасимів Т.З. Принципи права соціального забезпечення України: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.05 // Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – К, 2002. – 15 с.
4. Гарасимів Т.З. Ще раз про поняття принципів права соціального забезпечення України // Вісник Львівського університету внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України. – Львів: ЛІВС при НАВС України, 2000. – № 2. – С.83 – 87.
5. Гарасимів Т.З. Принципи права соціального забезпечення від теорії до практики // Вісник Львівського університету внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України. – Львів: ЛІВС при НАВС України, 1995. – № 1. – С.56 – 62.
6. Гарасимів Т.З. Поняття та види принципів права соціального забезпечення // Вісник Львівського університету внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України. – Львів: ЛІВС при НАВС України, 2001. – № 1. – С.154 – 159.
7. Сивак С.М. Пенсійна реформа: принципи пенсійного забезпечення // Вісник Львівського державного інституту ім. Івана Франка. – Сер. юрид. – Вип. 35. – Л., 2000. – С. 341 – 346
8. Сташків Б.І. Принципи допомогового права // Актуальні проблеми політики: Збірник наукових праць: Випуск 16. – Одеса, 2002. – С.330 – 334.
9. Сташків Б. Принципи пенсійного права // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 2. – С.44 – 47.
10. Сташків Б. Принципи права соціального забезпечення // Право України. – 2002. – № 4. – С.86 – 88.
11. Сташків Б.І. Принципи соціально-обслуговуючого права у Росії та Україні // Актуальні проблеми політики: Збірник наукових праць. – Випуск 15. – Одеса, 2002. – С. 420 – 425.

Семінарське заняття № 6

на тему: Джерела і форми права соціального забезпечення

План заняття

1. Джерела права соціального забезпечення: поняття, зміст, види.
2. Поняття форм права соціального забезпечення та їхня класифікація.
3. Конституція України як форма права соціального забезпечення.
4. Міжнародно-правові акти як форма права соціального забезпечення.
5. Закони України як форма права соціального забезпечення.

6. Підзаконні нормативні акти як форма права соціального забезпечення.

Контрольні питання

1. Яка різниця між поняттями «джерела» та «форми» права соціального забезпечення?
2. Дайте визначення терміна «джерела права соціального забезпечення»
3. Сформулюйте визначення терміна «форми права соціального забезпечення».
4. Назвіть види джерел права соціального забезпечення.
5. За якими критеріями здійснюється класифікація форм права соціального забезпечення?
6. Роль Конституції України як джерела права соціального забезпечення.
7. Перелічіть основні закони у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування, що є формами права соціального забезпечення.
8. Чи можна постановами Кабінету Міністрів України коригувати розміри соціальних виплат, що встановлені законами?
9. Чи може Президент України своїми указами встановлювати окремі види соціального забезпечення?
10. Обґрунтуйте належність міжнародно-правових актів до форм права соціального забезпечення

Теми для написання рефератів

1. Проблема гармонізації законодавства України з міжнародним правом у галузі соціального забезпечення.
2. Акти соціального партнерства: генеральна угода, галузеві та регіональні колективні угоди, колективні договори підприємств – як джерела права соціального забезпечення.

Питання для самостійного опрацювання

1. Охарактеризувати фактори, які впливають на творення права соціального забезпечення.
2. Конституція України як форма права соціального забезпечення.
3. Міжнародні акти як форма права соціального забезпечення

Нормативні акти та рекомендована література

1. Бойко М.Д. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. – К.: Олан, 2004. – С. 30 – 49
2. Бурак В.Я., Синчук С.М. Право соціального забезпечення України: Курс лекцій для студентів. Вид. 2-е. – Львів: ЛНУ, 2003. – С. 10 – 12
3. Синчук С.М., Бурак В.Я. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. /За ред. С.М. Синчук. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – С. 16 – 18
4. Сирота І.М. Право соціального забезпечення в Україні: Підручник. – Х.: Одісей, 2001. – С.38 – 53.
5. Сташків Б.І. Міжнародно-правові акти як джерела права соціального забезпечення // Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки.

Вип. 23. – К.: Ін. держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – С. 337 – 344.

6. Сташків Б.І. Теорія права соціального забезпечення: Навч. посіб. – К.: Знання, 2005. – 405 с. – (Вища освіта XXI століття).

Семінарське заняття № 7

на тему: Поняття та види правовідносини, передумови виникнення, зміни та припинення правовідносин у сфері соціального забезпечення

План заняття

1. Поняття, основні ознаки, види правовідносин у сфері соціального забезпечення.
2. Передумови виникнення, зміни та припинення правовідносин у сфері соціального забезпечення.

Контрольні питання

1. Дайте визначення поняття правовідносин у сфері соціального забезпечення.
2. Які основні ознаки правовідносин у сфері соціального забезпечення?
3. Назвіть критерії класифікації правовідносин на види.
4. Які передумови виникнення, зміни та припинення соціально-забезпечувальних правовідносин?
5. Яка різниця між соціально-забезпечувальною правоздатністю і дієздатністю?
6. У чому полягає специфіка юридичних фактів у праві соціального забезпечення?

Теми для написання рефератів

1. Соціальні ризики як підстава соціально-забезпечувальних правовідносин.
2. Особливості правовідносин у сфері соціального забезпечення.
3. Фізичні особи як суб`єкти соціально-забезпечувальних правовідносин.
4. Об`єкти соціально-забезпечувальних правовідносин.

Питання для самостійного опрацювання

1. Відмінності норм права соціального забезпечення від норм інших галузей права.
2. Характерні риси правовідносин у сфері соціального забезпечення.

Нормативні акти та рекомендована література

1. Кульчицька О.І. Зміст правосуб`єктності громадян за правом соціального забезпечення // Держава і право: Зб. наукових праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 21. – К.: Ін. держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. – С. 281 – 287.
2. Пономаренко О.М. Структура правових норм, що регулюють соціальне забезпечення сімей з дітьми // Збірник наукових праць Харківського

- державного педагогічного університету. Серія “Право”. Вип. 2. – Харків, 2002. – С. 107 – 110.
3. Стаховська Н.М. Деякі проблеми нормативного регулювання суспільних відносин з соціального обслуговування в Україні // Вісник Київського Національного університету ім. Т.Шевченка. Серія “Юридичні науки”. Вип. 38. – К., 2000. – С. 51 – 56.
  4. Стаховська Н.М. Поняття та особливості правовідносин у сфері соціального забезпечення // Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка. Юридичні науки. Вип. 4. – К., 2000. – С. 55 – 63.
  5. Сташків Б. Процедурні правовідносини у сфері соціального забезпечення: поняття, структура, види // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 12. – С. 95 – 98.
  6. Сташків Б. Зміст соціально-забезпечувальних правовідносин // Право України – 2003. – № 6. – С. 66 – 70.
  7. Сташків Б. Правовідносини у сфері соціального забезпечення: поняття, основні ознаки, види // Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 21. – К.: Ін. держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. – С. 360 – 364.
  8. Сташків Б. Норми права соціального забезпечення // Право України. – 2002. – № 2. – С. 74 – 78.

Семінарське заняття № 8
на тему: Суб’єкти об’єкти та зміст соціально-забезпечувальних
правовідносини

План заняття

1. Суб’єкти соціально-забезпечувальних правовідносин.
2. Об’єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення.
3. Зміст соціально-забезпечувальних правовідносин.
4. Процедурні правовідносини у сфері соціального забезпечення.

Контрольні питання

1. Хто належить до суб’єктів соціально-забезпечувальних правовідносин?
2. Назвіть об’єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення.
3. Які компоненти входять до змісту соціально-забезпечувальних правовідносин?
4. Яка різниця між матеріальними і процедурними правовідносинами у праві соціального забезпечення?
5. Назвіть характерні риси процедурних правовідносин у сфері соціального забезпечення.
6. Охарактеризуйте структурні елементи процедурних правовідносин.

Теми для написання рефератів

1. Фізичні особи як суб’єкти соціально-забезпечувальних правовідносин.
2. Об’єкти соціально-забезпечувальних правовідносин.

3. Порядок оскарження громадянами дій органів (посадових осіб), які здійснюють соціальне забезпечення.
4. Характеристика правовідносин, що виникають у зв'язку з зверненнями громадян зі скаргами з питань соціального забезпечення.

Питання для самостійного опрацювання

1. Правоздатність і дієздатність учасників соціально-забезпечувальних правовідносин.
2. Складові суб'єктивного права у сфері соціального забезпечення.

Нормативні акти та рекомендована література

1. Боднарук М. Об'єкти правовідносин загальнообов'язкового державного соціального страхування // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 6. – С. 54 – 57.
2. Боднарук М. Суб'єкти правовідносин у сфері державного соціального страхування // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 5. – С. 71 – 76.
3. Сташків Б. Об'єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення // Часопис Київського університету права. – 2003. – № 4. – С. 62 – 67.
4. Сташків Б. Суб'єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення // Право України. – 2003. – № 2. – С. 39 – 44.
5. Сташків Б. Пенсія як об'єкт правовідносин в соціальному забезпеченні // Право України. – 1998. – № 11. – С. 89 – 93.
6. Сташків Б. Норми права соціального забезпечення // Право України. – 2002. – № 2. – С. 74 – 78.
7. Чутчева О. Громадяни як суб'єкти соціально забезпечувальних правовідносин: теорія і практика // Право України. – 2003. – № 7. – С. 65 – 69.

2.2 Перелік питань для самостійного вивчення

1. Право людини на соціальне забезпечення в системі соціальних прав людини та його реалізація в Україні.
2. Співвідношення понять «соціальний захист», «соціальне забезпечення», «соціальне страхування».
3. Фінансування соціального забезпечення та перспективи його розвитку.
4. Правові засади організації та діяльності Пенсійного фонду України.
5. Недержавні джерела фінансування програм матеріального забезпечення фізичних осіб.
6. Визначити та охарактеризувати принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування.
7. Види соціальних послуг та матеріального забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.
8. Джерела доходів та видатки Державного бюджету і місцевих бюджетів на соціальне забезпечення (див. Бюджетний кодекс України ст. 87-91).
9. Недержавні джерела фінансування програм матеріального забезпечення фізичних осіб.
10. Сфери застосування державних соціальних стандартів і нормативів.
11. Поняття та правові аспекти соціальної стандартизації.
12. Державний класифікатор соціальних стандартів і нормативів.
13. Основні стандарти соціального захисту в міжнародних правових актах.
14. Право соціального забезпечення як наука.
15. Право соціального забезпечення як навчальна дисципліна.
16. Сучасні наукові підходи щодо структурних елементів права соціального забезпечення.
17. Роль і значення загальноправових принципів у праві соціального забезпечення.
18. Міжгалузеві принципи у праві соціального забезпечення
19. Охарактеризувати фактори, які впливають на творення права соціального забезпечення.
20. Конституція України як форма права соціального забезпечення.
21. Міжнародні акти як форма права соціального забезпечення
22. Відмінності норм права соціального забезпечення від норм інших галузей права.
23. Характерні риси правовідносин у сфері соціального забезпечення.
24. Правоздатність і дієздатність учасників соціально-забезпечувальних правовідносин.
25. Складові суб'єктивного права у сфері соціального забезпечення.